

DEMOKRÁCIA A NYUGAT-BALKÁNON

■
Ördögh Tibor

Nemzeti Közszerológáti Egyetem, Nemzetközi és Európai Tanulmányok Kar,
Európa-tanulmányok Tanszék, Budapest

■

A demokrácia eltérő jelentéstartalmat tükröz annak megfelelően, hogy a politika milyen célból igyekszik feltérképezni egy-egy ország működését. Napjainkra világossá vált, hogy a politikai diskurzusban élénk vita zajlik a demokráciák értéktartalmáról, mely egyben a Kelet-Nyugat eltérő hozzáállását is tartalmazza. Kelet-Közép-Európában egyre nagyobb hangsúlyt kap az illiberális demokrácia (Törökország, Oroszország), amelynek politikai eljárásait több kelet-európai ország is megpróbálja adaptálni. A Nyugat-Balkánon a demokrácia képlékeny, mivel a történelmi fejlődés, az eltérő nemzeti identitáselemek, valamint a konfliktusok nem tették lehetővé, hogy a nyugati értékvilág megszilárduljon. Mindegyik vizsgált ország esetében láthatjuk, hogy küzdenek bizonyos jellemzők pozitív értékre való átváltásával és az európai integráció eltérő szintjein álló országok a demokrácia eltérő fokát mutatják. Mindazon államok, akik előrébb vannak ebben a folyamatban jobb értékeket is produkálnak (Montenegró és Szerbia), míg a potenciális tagjelöltek (Bosznia-Hercegovina és Koszovó) továbbra is törekény demokráciának számít.

Kulcsszavak: *demokrácia, Nyugat-Balkán, koppenhágai kritérium, EU-bővítés.*

■

Bevezetés

Az Európai Unió számára a gazdasági krízist követően a 2016-os év jelentette az intézményi és politikai válság tetőpontját. Ennek leglátványosabb megnyilvánulását az Egyesült Királyságnak az unióból való kilépése jelölte. A Brexit-népszavazás után az EU-bővítési perspektíváját kizárólag a Nyugat-Balkán jelenti, mely a későbbiekben felértékelődhet. A csatlakozás feltételeként meghatározott koppenhágai kritériumok közül jelenleg a befogadási képesség hiányzik a kilépési tárgyalások következtében; a piacgazdaság követelményén és a közösségi joganyag átvételén túl a stabil demokrácia is fontos elvárást jelent. Tanulmányomban a Nyugat-Balkán országainak demokráciaállapotát kívánom bemutatni 2016-ban. A szemléltetés érdekében az országok demokrácia státuszát a Bertelsmann Stiftung transzformációs indexével ábrázolom, mely az alábbi területeket öleli fel:

1. államiság: erő alkalmazásának monopóliuma, állami identitás, vallási dogmák, állami adminisztráció;
2. politikai részvétel: szabad választások, kormány teljesítménye, gyülekezési jogok, szólásszabadság;
3. jogállamiság: hatalmi ágak szétválasztása, független igazságszolgáltatás, büntetőeljárások hivatali visszaélések esetén, polgári jogok;
4. demokratikus intézmények stabilitása: intézmények teljesítménye és az intézmények iránti bizalom;
5. politikai és társadalmi integráció: pártrendszer, érdekcsoportok, demokrácia elfogadottsága és szociális tőke.

A kutatóintézet által felállított skálán az egyes jelenti a legrosszabb eredményt, míg a tízes a legjobb érték. A kutatók 129 ország teljesítményét rangsorolják; három kategóriát különböztetnek meg: nagyon hiányos, hiányos és konszolidált demokrácia. Az elemzés során a pozitív és negatív változásokat foglalom össze, melyet kiegészíttek az Európai Bizottság országjelentéseivel. A vizsgált országok körét pedig a négy tagjelölt ország: Szerbia, Montenegró, Macedónia és Albánia, valamint a két potenciális tagjelölt Bosznia-Hercegovina és Koszovó alkotja (1. számú melléklet).

Montenegró

Az ország demokratikus működését vizsgálva megállapítható, hogy napjainkig hiányos demokráciának minősül Montenegró, vagyis olyan politikai problémával küzd, mely a nyugati értékekhez képest valamilyen elmaradást mutat. Két területen történt visszalépés 2016-ra, míg egy részen pozitív hatásról számolhatunk be (Bertelsmann Stiftung 2016a). Sikert az állami adminisztrációban és a polgári védelemben történő változások jelentik; negatívum a választások és a demokratikus intézmények esetében tapasztalható. Egy 2014-es reprezentatív közvélemény-kutatás szerint a válaszadók 47%-a nem hitt abban, hogy a választás szabad és tisztességes lenne, 48%-uk szerint a választások megfelelőek (ők elsősorban a kormánypárt támogatói). Általános vélekedés, hogy a politikai pártok szavazatért cserébe munkahelyet biztosítanak. A 2013-as elnökválasztási kampány során a média nyilvánosságra hozott egy hangfelvételt, melyen az állami hivatalnokok munkalehetőséget kínáltak a kormánypártok „támogatói” számára. 2014 márciusában a választásokról szóló törvény módosítása megtörtént, bár nem vették figyelembe az EBESZ és a Velencei Bizottság ajánlásait (European Commission 2015a). A romákat továbbra is hátrányos megkülönböztetés éri a választásokon, mivel nem részesülnek abban a pozitív diszkriminációban, mint a többi kisebbség. Nevezetesen, a választási törvény lehetővé teszi, hogy a horvátok speciális választási küszöb (0,35%) alkalmazásával parlamenti képviselőket válasszanak. A legutóbbi népszámlálás szerint a roma kisebbség 1,01%-a a lakosságnak, míg a horvátok 0,97%-át alkotják, azonban előbbieket nem illeti meg ugyanaz a jog. A civil szervezetek az alkotmánybírósághoz fordultak a diszkrimináció miatt. A problémát 2016-ban a parlament orvosolta és részben figyelembe vette a nemzetközi szervezetek ajánlásait is (European Commission 2016a). 2016 őszén parlamenti választásokat tartottak az országban, a szavazás napján azonban több incidensre is sor került, ami az államiság és a szabad választások területén több kérdést is felvet.

Montenegróban ingadozó a demokrácia foka. Nem rendelkeznek egységes tervvel a hiányosságok kiküszöbölésére – habár részstratégiák elfogadásra kerültek az európai integrációs nyomás miatt –, a lépések és intézkedések *ad hoc* jellegűek. Nagy fokú lemaradás mutatható ki a jogállamiság és a politikai részvétel területén, ahol stagnálás van, azonban a társadalmi integráció területén is számos problémát találhatunk. Az Európai Bizottság országjelentésében megjegyzi, hogy az igazságszolgáltatás függetlensége, valamint a nők politikai életben való részvétele még számos erőfeszítést igényel. 2017-re felmerül a kérdés, hogy az elnökválasztás után hogyan fog alakulni a hatalmi ágak szétválasztása és a politikai rendszer működőképessége.

Szerbia

A szerbiai demokrácia sikerének számít a 2010 és 2014 közötti időszak, mivel ekkor konszolidált demokráciának számított az ország és többnyire pozitív eredmények születtek, azonban 2014-től kezdődően ismét politikailag negatív történéseket tapasztalunk.

2016-ra negatív fordulatra került sor a hatalmi ágak szétválasztása, az intézmények és a demokrácia elfogadottsága terén (Bertelsmann Stiftung 2016b). A hatalmi ágak elválasztásánál a fékek és ellensúlyok nem megfelelően működnek. A parlament és az igazságszolgáltatás eszköztára gyenge, hogy elszámoltathassa a végrehajtó hatalmat. 2015 januárjában a haladó párt parlamenti képviselői, az államfő és a

miniszterelnök is hevesen támadta a nyilvánosság előtt az ombudsmant és a háborús bűnösök felkutatásáért felelős államügyészt, ami a demokratikus intézmények elfogadottságát vonta kétségbe (European Commission 2015b). Vučić miniszterelnök koncentráta a hatalmat saját kezében és marginalizálta a parlamenti felügyeletet. A közvélemény-kutatások szerint a válaszadók egyre nagyobb hányada véli úgy, hogy a nem demokratikusan megválasztott kormány sokkal eredményesebb, mint a demokratikus (2014-ben 24%, 2007-ben 18% volt). A demokratikus bizalom 2007-ben 39% volt, mely 2014-re 24%-ra csökkent. 2014-ben a válaszadók 25%-a azt állította, hogy nincs sok különbség a demokratikus és nem demokratikus kormányzati rendszerek között (2007-ben 22% volt). 2014-ben a válaszadók 47%-a úgy vélte, hogy a rendszerváltás nem hozott igazi változást (2007-ben 39% volt). Pozitív eredményt a szólásszabadság területén sikerült elérni az új törvény elfogadásával. Habár a médiapiac helyzete továbbra is rendezetlen, továbbra is erős a politikai nyomásgyakorlás, azonban az állam tulajdonosi szerepét csökkentették, hogy valódi verseny alakuljon ki a szereplők között. Az igazságszolgáltatás reformja hozott egy további sikert, amelyben a bírói és ügyészi rendszer megváltoztatására tettek kísérletet. A bírák és ügyészek kinevezésével kapcsolatban számos vita alakul ki a Bírói Kamara és a minisztérium között, azonban a rendszerben lévő politikai befolyást, nepotizmust és korrupciót talán csökkentették. A 2016 áprilisában megtartott előrehozott parlamenti választások nem tettek jót a politikai stabilitásnak, mivel a szélsőjobboldali pártok ismét megerősödtek és törvényhozási képviselőkhöz jutottak, valamint tovább koncentráldott a hatalom a miniszterelnök kezében (European Commission 2016b). Szerbiának a jogállamiság és a politikai integráció területén számos feladatot kell még megoldania. Az ország számára a legnagyobb kihívást az új alkotmány elfogadása jelenti, melyet 2017 végére ígérnek a politikusok. Az elhúzódó alkotmányozást azonban befolyásolhatja az elnökválasztás és egy újabb rendkívüli parlamenti választás lehetősége.

Macedónia

Az ország demokratikus működésében számos problémát tudunk felsorolni, mely további erőfeszítéseket igényel, hogy egy jól működő politikai rendszer alakuljon ki. A politikai részvétel és a jogállamiság területén az elmúlt években nagyarányú visszalépések szemtanúi vagyunk, mely a demokráciát veszélyeztető politikai válság következménye.

Macedóniában 2016-ra a fennálló válság következtében a demokrácia helyzete tovább zuhant. A politikai részvétel és a demokratikus intézmények stabilitása csökkent, valamint a jogállamiság területén is visszafejlődés volt tapasztalható (Bertelsmann Stiftung 2016c). Az állami vezetők egyre gyakrabban hangoztattak etnonacionalista retorikát, mely az állam identitását veszélyeztette (European Commission 2015c). A megtartott választások többnyire tisztességesek voltak, habár már korábban is érződött a két tábor közötti feszültség (European Commission 2016c). A kampány folyamán számos visszaélésre derült fény, melyben tiltott pénzek felhasználása és szavazatokkal való visszaélésre került sor. A választások körüli politikai vihar az egész rendszer legitimitását aláásta, így csökkent a demokratikus intézmények elfogadottsága, valamint visszalépésre került sor a gyülekezési jog és szólásszabadság területén is az ellenzéki megmozdulások ellehetlenítése és a kormánykritikus médiumok elhallgatása következtében. Macedóniában még nem sikerült úrrá lenni a negatív irányú változásokon és a demokrácia mutatói egyre rosszabb eredményeket produkálnak. A politikai válság intézményi válsággal párosult, melyben jelenleg állóháború alakult ki, és a jelenlegi politikai elit képtelen megoldást találni, mivel személyes sérelmeik állnak a viták középpontjában.

Albánia

Albániában a kezdeti stagnálás után a demokráciában súlyos hiányosságok jelentkeztek 2012-től kezdődően, melyen 2016-ra tudott némiképp úrrá lenni a kormányzat. A politikai válság rányomta

bélyegét az albán demokrácia helyzetére, mely 2014-re tovább romlott, így a politikai részvételen túl, a jogállamiság és az intézmények stabilitása is csökkent (Bertelsmann Stiftung 2014a). Az állami identitás területén a megjelenő pánalban nacionalizmus vagy Nagy-Albánia retorika okozott problémát, mivel az ország területén élő tízsázaléknyi kisebbség ettől veszélyben érezte magát. A választások tisztaságával kapcsolatban megemlítendő, hogy a lebonyolításért felelős személyzetre a kormány nyomást gyakorolt, valamint a Központi Választási Bizottság is elveszítette függetlenségét a két nagy párt kompromisszumos reformja következtében (European Commission 2014a).

A gyülekezési jog esetén a törvényi előírások megfelelőek, azonban a gyakorlatban nem működtek hiánytalanul, mivel a tiltakozási megmozdulások alkalmával a rendőrség közbelépése vitatott volt és a fellépés mértéke sem volt arányos. A hatalmi ágak szétválasztása továbbra is problémát jelentett, mert a kormánypárt patronázshatalmát kihasználva gyakran helyezett politikai alapon személyeket állami pozíciókba. Az országban a független igazságszolgáltatás jelentette a legnagyobb problémát, ugyanis a politikai nyomásgyakorlás igen magas volt, melynek eszközévé vált a bírák kinevezése vagy a rendőrség ellentmondása az ügyési követeléseknek a nyomozások alkalmával. A korrupció elleni küzdelem az elfogadott stratégia ellenére sem volt megfelelő, csupán az alacsony szintű köztisztviselők ellen indítottak eljárásokat, míg a nagyobb befolyással bíró személyek érintetlenek maradtak (European Commission 2013). A politikai viták következtében a demokratikus intézmények stabilitása csökkent, aminek következtében az albán polgárok bizalma is megingott saját alkotmányos intézményeikben.

2016-ra némi javulást sikerült elérnie az albán kormányzatnak, mivel négy alapvető területen javultak az eredmények (Bertelsmann Stiftung 2016d). Az erő monopóliumának területén a rendőrség sikeresen szembeszállt a szervezett bűnözéssel. Az állami identitásnál fejlődést jelent, hogy a nacionalista retorika háttérbe szorult. A szabad választások tekintetében a 2013-ban megtartott szavazáskor többnyire szabályos voksolás zajlott, azonban a Központi Választási Bizottság függetlensége továbbra is csorbát szenvedett. A választások után az új ellenzék is a bojkott eszközét alkalmazta, melyet 2014-ben az Európai Unió közvetítésével sikerült megoldani, így pedig a demokratikus intézmények teljesítményében is némi javulás állt be (European Commission 2015d).

Albánia esetében a demokrácia igen törekeny és a választások tisztaságának kétségbevonása az egész politikai rendszert visszavetette. A választási törvényben eszközölt újabb módosítások próbáját a 2017-ben esedékes parlamenti és elnökválasztás fogja jelenteni (European Commission 2016d).

Bosznia-Hercegovina

Bosznia-Hercegovinában az állami identitás területén 2016-ra eredményt értek el, de továbbra is kétséges a választások tisztasága és a kormány teljesítménye e tekintetben (Bertelsmann Stiftung 2016e). A három államalkotó nemzet továbbra is eltérően tekint a föderációra, így a bosnyákok kötődnek elsősorban a központi hatalomhoz és Bosznia-Hercegovinához, a horvátok és a szerbek inkább etnoregionális identitással bírnak, melynek következménye, hogy a szerb entitás lakói a függetlenséget is természetesen tartják. Az alkotmányos rendelkezések továbbra is megkülönböztetést tartalmaznak, etnikai alapon korlátozzák a passzív választójogot.

Az Európai Emberi Jogi Bíróság 2009-es döntése óta az ország vezetése elmulasztotta módosítani a választási törvényt, bár a kérdés kulcsfontosságú uniós követelménnyé vált (European Commission 2016e). A választások lebonyolításában 2014-ben hiányosságot láttak a megfigyelők. A visszaélések megakadályozására nincs megfelelő állami forrás, nem jó a kampányfinanszírozás szabályozása, a politikai környezet nem kedvez a szólás-, gyülekezési és egyesülési jogoknak, valamint gyakori jelenség a szavazatvásárlás. A boszniai Szerb Köztársaság területén a kormánypárt gyakran alkalmazta a kisebbségek retorikai megfélemlítését és a háborús események felemletését (European Commission 2015e). 2014 augusztusában a

szerb terület vezetője azzal fenyegetőzött, hogy a választási eredmények elemzésénél megvizsgálják, hogy mely kisebbségi közösségek támogatták pártját hűségük bizonyítékaként. A kormány hatékonyságával kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy az összetett döntéshozatalba beépített etnikai vétó nagymértékben megnehezíti a valódi kormányzást. A hatalommegosztás célja az volt, hogy biztosítsa a tisztességes etnikai képviseletet az állami intézményekben. Tekintettel azonban arra, hogy az országot három etnikai-nemzeti elit alkotja, hiányzik a minimális közös elképzelés. Több mint 15 hónapig tartott, hogy létrehozzák a szövetségi kormánykoalíciót. 2010 és 2014 között csak 14 új jogszabályt fogadtak el a szövetségi parlamentben, míg 71 törvényt módosítottak.

Bosznia-Hercegovinában a demokrácia minden területén sok kompromisszumot kell még megkötnie az elitnek. Ehhez továbbra is hiányzik a politikai akarat, leginkább a boszniai szerb politikusok részéről, akiknél folyamatos a demokráciadeficit és az autokratikus politizálás. A demokratikus intézmények szövetségi szinten alig működnek, a jogállamiság és a társadalmi integráció stagnál, a politikai részvétel negatív irányba változik. Fontos előrelépést jelentene az új alkotmányban való megegyezés, mellyel számos szabályozási mulasztást megoldanának, és lassan felépíthetővé válna az új politikai együttműködés. Jelenleg azonban egy sötétebb forgatókönyv felé halad az ország, ahol a szerb entitás függetlensége áll a középpontban.

Koszovó

Koszovó helyzetét leginkább a mozdulatlanság vagy stagnálás jellemzi a demokrácia területén. A politikai részvétel területén némi visszaeséssel találkozunk, pozitív előrelépések pedig alig találhatók.

Koszovóban két területen további hanyatlás tapasztalható 2014-re, ugyanis az erő alkalmazásának monopóliuma és a kormány teljesítménye csökkent (Bertelsmann Stiftung 2014b). A legfőbb problémát az ország északi részén élő szerbek jelentették, akik megkérdőjelezték a központi kormányzat legitimitációját (European Commission 2014b). 2016-ban egyetlen pozitív változást az erő alkalmazásának monopóliuma jelentett (Bertelsmann Stiftung 2016f). A Belgrád és Priština közötti tárgyalás eredményeként 2013. április 19-én aláírták a brüsszeli megállapodást, mely előírta a koszovói szerb önkormányzatok együttműködését, így a párhuzamos struktúrákat Szerbia megszüntette, míg Koszovó visszanyerte a terület feletti szuverenitását (European Commission 2016f).

Koszovó esetében látható, hogy a demokratikus deficit az önálló állami létből és a társadalmi töresvonalból ered. A nemzetközi jelenlét nagymértékben segítette az új központi intézmények működését, azonban még hosszú út áll előttük, hogy a politikai konszolidáció megtörténjen. Elsősorban a jogállamiság és a demokratikus intézményrendszerben kell haladást elérniük.

Konklúzió

Tanulmányomban a Nyugat-Balkán államainak demokratikus állapotáról kívántam helyzetértékelést adni. A koppenhágai kritériumok teljesítése alapvető követelmény mindegyik ország számára, azonban a feltételek tartalmi jellemzői eltérő értelmezésekre adnak lehetőséget. A felhasznált vizsgálatokkal árnyalni kívántam ezt a demokráciaértelmezést, hogy láthatóvá váljon, milyen területeken tapasztalhatóak lemaradások és hol van szükség további lépésekre a teljes jogú tagság elnyeréséhez.

Az elemzéseket összegezve megállapítható, hogy a tagjelöltekre és a potenciális tagjelöltekre a demokrácia területén még számos feladat vár, ugyanis mindegyik ország napjainkban hiányos demokráciának számít (Szerbia 2010 és 2014 között érte el egyedülként a konszolidált kategóriát) (2. számú melléklet). Az országok ragsorait figyelembe véve a vizsgált 129 ország közül Montenegró és Szerbia a 21. helyen állt 2016-ban, amit az is bizonyít, hogy ezen két országgal zajlanak már a csatlakozási tárgyalások. A két

ország 2008-tól kezdődően az első harmadban „ért el” helyezést, és az ő esetükben tűnik leegyszerűbbnek a nyugati demokrácia megvalósítása. Macedóniában a politikai válság hatására egyre rosszabb eredmények mutathatóak ki, így a 2010-es 24. helyről 2016-ra a 44. helyre csúszott vissza. Albánia esetében a viszonylagos stagnálás után (2008-ban és 2010-ben is 32. hely) 2014-re a 43. helyre estek vissza, majd némi javulást értek el és 2016-ra a 36. helyre rangsorolták őket. Mint látható Macedóniában és Albániában a demokrácia képlékeny és az európai integrációjuk is stagnál, a csatlakozási tárgyalásaik nem indultak el. Bosznia-Hercegovina és Koszovó törekény országnak számít, mindkét esetben a háborús múlt és a belső konfliktusok rendezetlensége okoz gondot. Bosznia-Hercegovinában az elavult alkotmány és az etnikai törésvonal 2016-ra az 54. helyre volt elegendő, míg Koszovó stabilabbnak számít, de ő is csupán a 44. helyen található. Utóbbi két ország potenciális tagjelöltnek számít, Bosznia-Hercegovina már kinyilvánította csatlakozási szándékát, míg Koszovó a Stabilizációs és Társulási Megállapodás végrehajtásán dolgozik.

A Nyugat-Balkán országaiban érezhető a csatlakozás gazdasági kényszerítő hatása, míg a politikai kapcsolatokban Oroszország is meghatározó. A háttérben az húzódik meg, hogy az országok élén olyan politikai elitiek vannak, melyek hosszú évtizedek óta irányítják az államokat és a társadalmi feszültségeket képtelenek kezelni.

■ Irodalom

- Bertelsmann Stiftung. 2014a. BTI 2014 – Albania Country Report. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung.
- Bertelsmann Stiftung. 2014b. BTI 2014 – Kosovo Country Report. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung.
- Bertelsmann Stiftung. 2016a. BTI 2016 – Montenegro Country Report. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung.
- Bertelsmann Stiftung. 2016b. BTI 2016 – Serbia Country Report. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung.
- Bertelsmann Stiftung. 2016c. BTI 2016 – Macedonia Country Report. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung.
- Bertelsmann Stiftung. 2016d. BTI 2016 – Albania Country Report. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung.
- Bertelsmann Stiftung. 2016e. BTI 2016 – Bosnia and Herzegovina Country Report. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung.
- Bertelsmann Stiftung. 2016f. BTI 2016 – Kosovo Country Report. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung.
- European Commission. 2013. Albania 2013 Progress Report. European Commission, COM(2013) 700 final.
- European Commission. 2014a. Albania 2014 Progress Report. European Commission, COM(2014) 700 final.
- European Commission. 2014b. Kosovo* 2014 Progress Report. European Commission, COM(2014) 700 final.
- European Commission. 2015a. Montenegro 2015 Progress Report. European Commission, COM(2015) 611 final.
- European Commission. 2015b. Serbia 2015 Progress Report. European Commission, COM(2015) 611 final.
- European Commission. 2015c. The Former Yugoslav Republic of Macedonia 2015 Progress Report. European Commission, COM(2015) 611 final.
- European Commission. 2015d. Albania 2015 Progress Report. European Commission, COM(2015) 611 final.
- European Commission. 2015e. Bosnia and Herzegovina 2015 Progress Report. European Commission, COM(2015) 611 final.
- European Commission. 2016a. Montenegro 2016 Progress Report. European Commission, COM(2016) 715 final.
- European Commission. 2016b. Serbia 2016 Progress Report. European Commission, COM(2016) 715 final.
- European Commission. 2016c. The Former Yugoslav Republic of Macedonia 2016 Progress Report. European Commission, COM(2016) 715 final.
- European Commission. 2016d. Albania 2016 Progress Report. European Commission, COM(2016) 715 final.
- European Commission. 2016e. Bosnia and Herzegovina 2016 Progress Report. European Commission, COM(2016) 715 final.
- European Commission. 2016f. Kosovo* 2016 Progress Report. European Commission, COM(2016) 715 final.

Mellékletek

1. számú melléklet. A Nyugat-Balkán európai integrációs jellemzői

Ország	Státusz	Csatlakozási kérelem benyújtása	Tagjelölti státusz elnyerése	Csatlakozási tárgyalások kezdete	Lezárt/megnyitott/összes fejezet száma
Montenegró	Tagjelölt	2008. 12. 15.	2010. 12. 17.	2012. 6. 29.	2/26/35
Szerbia	Tagjelölt	2009. 12. 22.	2012. 3. 1.	2014. 1. 21.	2/8/35
Macedónia	Tagjelölt	2004. 3. 22.	2005. 12. 17.	–	–
Albánia	Tagjelölt	2009. 4. 28.	2014. 6. 24.	–	–
Bosznia-Hercegovina	Potenciális tagjelölt	2016. 2. 15.	–	–	–
Koszovó	Potenciális tagjelölt	–	–	–	–

Forrás: A szerző gyűjtése.

2. számú melléklet. Demokrácia a Nyugat-Balkánon (2016)

Politikai transzformáció	Montenegró	Szerbia	Macedónia (FYROM)	Albánia	Bosznia-Hercegovina	Koszovó
1. Államiság	9,3	9	8,3	9	7	7,8
Erő alkalmazásának monopóliuma	10	9	9	10	8	7
Állami identitás	8	9	7	9	4	7
Vallási dogmák befolyása	9	8	8	10	8	9
Állami adminisztráció	10	10	9	7	8	8
2. Politikai részvétel	7,8	8,5	6,3	7,3	7	7,3
Szabad és tisztességes választások	7	9	7	8	7	7
Kormány hatékony teljesítménye	9	9	7	7	7	7
Gyülekezési jogok	9	9	7	8	8	9
Szólásszabadság	6	7	4	7	6	6
3. Jogállamiság	7	7,3	6,3	5	6,5	5,5
Hatalmi ágak elválasztása	7	7	6	4	8	6
Független igazságszolgáltatás	7	7	6	4	5	5
Büntetőeljárások hivatali visszaélés esetén	6	7	5	4	6	5
Polgári jogok	8	8	8	8	7	6

4. Demokratikus intézmények stabilitása	8	7,5	6	7	5	6,5
A demokratikus intézmények teljesítménye	8	7	6	6	5	6
A demokratikus intézmények iránti elkötelezettség	8	8	6	8	5	7
5. Politikai és társadalmi integráció	7,3	7	6,5	6,5	6	6,3
Pártrendszer	7	7	7	6	6	7
Érdekcsoportok	7	7	6	6	6	6
Demokrácia elfogadottsága	8	7	7	8	6	7
Szociális tőke	7	7	6	6	6	5
Demokrácia Státusz	7,9 (21/129) Hiányos demo- krácia	7,9 (21/129) Hiányos demo- krácia	6,7 (44/129) Hiányos demokrácia	7,0 (36/129) Hiányos demo- krácia	6,3 (54/129) Hiányos demokrácia	6,7 (44/129) Hiányos demo- krácia

Forrás: A Bertelsmann Stiftung országjelentései alapján a szerző szerkesztése.